

De seksuele revolutie

De seksuele revolutie is de reden geweest van het ontstaan van het radikaal-feminisme; en vervolgens heeft het 'radikaal-feminisme' de seksuele revolutie bevorderd en verdiept. Dat is nog eens dialektiek! Want de aanhalingstekens geven al aan, dat het 'radikaal-feminisme' dat de seksuele revolutie bevordert, natuurlijk niet hetzelfde is als het radikaal-feminisme dat ontstond als verzet tegen de seksuele revolutie. Het is een anarchistiese gemeenplaats, dat wie zich verzet tegen een bepaalde maatschappelijke macht, uiteindelijk gaat lijken op die macht, omdat men de strijd laat bepalen (definiëren) door de tegenstander - en zo iets is er met het radikaal-feminisme ook gebeurd. Het is iets heel anders geworden dan de bedoeling was - voorzover het zich alleen verzette tegen seksuele onderdrukking, en niet tegen uitbuiting van vrouwenarbeid, werd het bruikbaar om de seksuele onderdrukking te versterken.

In andere artikelen in *Feminist III* wordt uitgelegd hoe dat gegaan is. Hier dus alleen in het kort: als het radikaal-feminisme niet kan verklaren hoe mannen en vrouwen geworden zijn zoals ze zijn (geen historische theorie heeft) komt het onherroepelijk uit op biologisme: mannen en vrouwen zijn verschillend naar hun *natuur*. Feministen denken dan een heel bijzonder standpunt in te nemen door de zeggen dat vrouwen beter zijn dan mannen - maar ze realiseren zich dan kennelijk niet dat, sinds een eeuw of twee, mannen dat ook zeggen; dat de plicht om goed te doen juist de vrouwelijke onderdrukking zelf is (halfslachtige feministen zijn altijd dol geweest op de kerkvaders, omdat die vrouwen zo vies en slecht vinden; de moderne kerken zeggen dat allang niet meer, die zeggen juist dat vrouwen te goed zijn voor deze wereld).

Al diegenen die Firestones verklaring (dat de vrouwenonderdrukking voortkomt uit de biologiese gezinssituatie) hebben geloofd (of zelf bedacht: het is een eenvoudig terugprojekteren van de moderne situatie), waren dus eigenlijk het feminisme al weer uit zodra ze eraan begonnen waren. Alsof je te lang in de draaideur bent gebleven, en dan weer uitkomt waar je begonnen was, terwijl je toch dacht van alles gedaan te hebben.

Wat die draaideur was, heeft de franse filosoof Foucault ons onlangs uitgelegd. Zijn nieuwe boekje over de geschiedenis van de seksualiteit (*The history of sexuality*, Vintage 1980) kan in één zin worden samengevat; het praten over seksuele onderdrukking *is* de seksuele onderdrukking zelf. Door het gepraat wordt namelijk de suggestie gewekt dat seksualiteit bestaat, ergens opgesloten zit, alleen nog maar bevrijd hoeft te worden. Wie geen lustvol seksleven heeft, moet harder werken aan die bevrijding. En dat is nu juist de ellende zelf. Foucault beschrijft hoe dit proces door de kerk, via de biecht op gang gebracht is en door de psychiatrie geperfekioneerd. Hij verklaart echter niet waarom de kerk dit deed, liever gezegd waarom dit specifieke middel gekozen werd om macht over de gelovigen te krijgen. Hoe zou hij ook iets kunnen verklaren? Hij spreekt over mensen, niet over mannen en vrouwen, en wij weten zo langzamerhand dat seksualiteit tegenwoordig voor mannen iets anders betekent dan voor vrouwen. Wat seksualiteit voor vrouwen betekende in de zestiger jaren, in de jaren van het ontstaan van de radikaal-feministische beweging is in *Vrouwen over seksualiteit* van De Bonte Was samengevat in twee woorden: 'geen zin'. Aan datzelfde boek is de verwarring van de radikale beweging over de seks te zien. Wij dachten in 1975 nog dat 'geen zin in seks' betekende: geen zin in seks met mannen. Tegelijkertijd vonden we het uiterst merkwaardig, ja zelfs een beetje belachelijk, dat bijna alle seksopstellen die binnenkwamen hetzelfde patroon volgden: eerst geen zin, dan na enige oefening van man zin geleerd, dan man geschrokken, man weggedaan, vriendin gevonden, nu wél zin. We vonden dat zo eentonig, dat hoewel geen van ons nog ooit met een man wou neuken, we alle ons bekende hetero's hebben gevraagd om een verhaal over een gelukkig heteroseksleven. Helaas, slechts één van de tien vrouwen die ons een verhaal beloofde leverde het in - en dat ging over 'een dode mus in bed' (ze is nu al jaren gescheiden). Dus hebben we de verhalen maar

¹ *De seksuele revolutie* verscheen in *De Bonte Was*, *Feminist III*, Amsterdam 1982

zo goed en zo kwaad mogelijk door elkaar geklutst met kleine verhaaltjes over dat strelen en zwemmen ook fijn zijn, en met theoretische stukken over wat er dan mis was met het mannelijk seksueel gedrag en hoe de (vrouwelijke) seks dan misschien wèl prettig zou kunnen zijn. Eigenlijk kwam het stuk waarin één van de schrijfsters verbitterd schreef dat ze niet wilde schrijven maar vrijen, nog het dichtst bij wat Foucault beschrijft: op de één of andere manier was het schrijven over seks een vorm van seksuele onderdrukking geworden. Maar ook zij dacht dat de seksualiteit alleen maar bevrijd hoeft te worden om een bron van lust te worden die de dagelijkse onderdrukking zou kunnen doen verdampen.

Het ligt ook zo voor de hand om dat te denken. Het soort democratieën waarin wij leven is gebaseerd op de rechten op 'lichaam, leven en het nastreven van geluk', zoals de Amerikaanse grondwet dat zo mooi formuleert. Maar ja, hoe streeft men het geluk na? Het moet iets zijn wat je kunt *kopen*, want anders zou het onverenigbaar zijn met vrijheid: het geluk kan alleen beleefd worden zonder verplichtingen. Het moet echter wel steeds beschikbaar zijn, want anders zou het leed van het onvervuld verlangen (of, in de gemoderniseerde vorm, de ergernis van te moeten wachten: de 'frustratie') dreigen. Het moet dicht bij de hand zijn, gewoon dus, en toch biezonder en onalledaags, anders zou het gaan vervelen, zoals bijna alle vormen van luxe ('luxe' en 'weelde' betekenden een paar eeuwen geleden 'wellust': de voorouder van de seksualiteit). Er moet dus iets van spanning inzitten, iets van ontwijken – misschien van sport, van jacht, van overheersing, van geweld tegen het tegenstrevende?

Zo zie je: als de seksualiteit er niet was, zou hij uitgevonden moeten worden, en uitgevonden is ie, en bovendien 'bevrijd' uit de banden van het levenslange huwelijk waar hij sinds een kleine honderd jaar voor de meeste mannen was opgesloten (dat er heel wat aan vooraf ging voordat mannen een verzorgende vrouw gekregen hadden hebben we uitgelegd in *Geschiedenis van de vrouwentoeekomst* hfst. 8 en 9).

Dit zijn geleidelijke ontwikkelingen, zo geleidelijk dat wij alle seksuele verschijnselen, voorzover ons lichaam daar aan onderhevig is, beleven als 'natuurlijk'. Hoe kan iets van het lichaam, iets wat niet uit de fabriek komt, anders worden beleefd dan als 'natuurlijk'? Je kunt vrouwen (vooral jonge vrouwen) niet erger beledigen dan door te zeggen dat wat zij voelen en beleven op industriële wijze wordt geproduceerd. En dan seksualiteit, die zo weinig beheersbaar lijkt - 'de mysteries van het orgasme'!

En toch is dat wat wij zeggen. Het kapitalisme - als siesteem waarin de mannen zich in de wereld geleidelijk alle produktiemiddelen toeëigenen om vrouwen voor zich te laten werken, in verbitterde concurrentie over welke groep mannen het meeste van de opbrengsten krijgt, en in broederlijke eensgezindheid om vrouwen niet tot deze verbitterde strijd toe te laten - heeft de seksualiteit geproduceerd als het terrein waarop mannen de macht van alle mannen individueel kunnen beleven.

Ook seksualiteit is iets menselijks en het heeft dan ook met het totaal van alle menselijke relaties, de maatschappijvorm, te maken. In de vroegste menselijke samenlevingsvormen, de generatieverwantschappen van grootmoeders, moeders, broers en zusters, werd de dierlijke bronsttijd tot menselijke seksualiteit gevormd - door er iets *uitzonderlijks* van te maken. Sex was binnen de verwantschapsgroep taboe - toegelaten met de (kruis)neven resp. -nichten van een bepaalde andere groep. Maar omdat al die verzamelgroepen een heel groot voedselgebied hadden, zullen ze elkaar niet vaak tegengekomen zijn. En dat was maar goed ook, want als vrouwen meer dan twee kinderen kregen werd de groep te groot (het doden van kinderen is natuurlijk altijd mogelijk, maar tenslotte verspilling van energie). Het ontmoeten van die andere groep was op zich zelf natuurlijk al spannend genoeg, als je altijd tussen dezelfde mensen zat. Er zal feest gevierd zijn, gezongen, gedanst en verhalen verteld. En als ze zin hadden, konden de vrouwen een vrijpartner zoeken.

Van de algemene matrilineaire verwantschapsorganisatie weten we eigenlijk niets af. Geen antropoloog heeft er ooit een gezien; het bestaan ervan is gekonstrueerd, vooral uit verwantschapsnamen die in verschillende talen zijn achtergebleven. De volkeren die door de kulturele antropologen nu een honderd jaar lang bestudeerd zijn, waren al veel verder ontwikkeld. Daar zijn matrilineaire verwantschapsbanden gekombineerd met allerlei vormen van 'paringshuwelijk' (*Vrouwentoeekomst* hfst. 4) en soms ook met vaderschap..

Evelyn Reed (*Woman's Evolution*, blz. 135 ev.) beschrijft hoe deze volkeren de seksualiteit regelden. Zij zegt dat vrouwen die een kind gekregen hadden zich meestal afzonderden van mannen, zich 'segregeerden', zich taboe maakten voor seksualiteit, bv. door zich met rode verf te beschilderen. Die perioden duurden bij de primitiefste volken tien tot twaalf jaar, bij de modernere volken twee à drie jaar. Reed (blz. 137): 'Het is zeer onwaarschijnlijk dat "wilde" vrouwen puriteinen waren en hun seksuele verlangens bewust onderdrukten. De termen "onthouding" of "kuisheid" die zo vaak door antropologen gebruikt worden, zijn misleidend omdat ze zo'n onderdrukking impliceren.'

Mieke Strooband heeft daaraan toegevoegd (*Sek 8*, 1980) dat die vrouwen samen vast ook erotische en misschien seksuele genoegens beleefden. Daar weten we helaas niets van; in elk geval zijn vrouwen in niet-versekste culturen veel gemakkelijker met allerlei vormen van lichamelijke gezelligheid dan wij. Maar de kultus van het vrouwelijk orgasme lijkt ons modern. Margaret Mead vertelt in haar boeken verbijsterd dat de door haar ondervraagde vrouwen geen idee hadden welk verschijnsel ze bedoelde. Dat is ook niet zo gek: neurofysiologie is het orgasme niets anders dan het afreageren van bepaalde spanningen (Kinsey, *Sexual behaviour in the human female*, pag. 690 e.v.), en als je geen 'spanningen' hebt, waarom zou je dan?

Wij denken dat 'seksualiteit', zoals wij die kennen, geleidelijk is ontstaan, tegelijk met het patriarchaat. De matriarchaatsliteratuur van de twintiger jaren heeft veel verheerlijkte beschrijvingen opgeleverd van vruchtbaarheidsfeesten die met seksuele orgieën gepaard gingen. Dat kunnen wensdromen zijn van de (mannelijke) schrijvers - je kunt je ook voorstellen dat de beginnende priesterheerschappij de seksuele genoegens, die eerst een onderdeel van de seizoenenmagie waren (Maria Gimbutas, *Gods and Goddesses of old Europe*, pag 95) geïsoleerd hebben en een aparte, religieuze status gegeven: iets wat *boven* het dagelijks leven staat.

De belangrijkste verandering komt echter wanneer mannelijke seksualiteit ook *vijandigheid* gaat belichamen: het in bezit nemen, overheersen en vernietigen van een vrouw die *niet wil*. Voor de perfecte in bezit neming doet het er niet toe wat het slachtoffer voelt. Beter als zij niets voelt, want anders zou zij de man in de war kunnen maken - hem herinneren aan de mogelijkheid van gemeenschappelijk genoegens op voet van vrijheid en gelijkheid.

Wij hebben in de Geschiedenis van de vrouwentoekomst laten zien dat de patriarchale beschaving zich heeft ontwikkeld in een wisselwerking tussen matrilineaire landbouwkulturen met een geleidelijk sterker en burokratieser wordende priesterheerschappij, en de patriarchale rovers (nomaden, zeelieden) die op hun rijkdommen afkwamen. De patriarchale rovers zijn het geweest, die de verkrachting hebben uitgevonden. De Grieken, die het roven tot heldendom en handel hebben verheven en de mannelijkheid hebben veralgemeeniseerd, zijn de eersten geweest die de literatuur hebben gebruikt om de afstotelijkheid van het vrouwelijk lichaam in het algemeen, en de verderfelijke invloed van het vrouwelijk lichaam op de vrouwelijke geest, te bezingen (Ernst Borneman heeft in *Das Patriarchat* met een bedenkelijke wellust hier honderden citaten van verzameld, net zoals Deschner dat van de christelijke kerkvaders gedaan heeft; je zou zeggen dat je als je er drie gelezen hebt de rest ook weet).

Tegelijkertijd hebben de Grieken de seksualiteit vergeestelijkt - tussen mannen dan, maar de eros, eenmaal uitgevonden, kan, als het zo uitkomt, ook gebruikt worden voor verhoudingen tussen mannen en vrouwen. (Bornemann zegt trouwens dat hij denkt dat de mannen - Sokrates en Plato - die opvattingen over erotiek van vrouwen, van Sappho en haar dichtersschool op Lesbos, hebben overgenomen; ook hier is dus weer hetzelfde verschijnsel: hun bijdrage tot de 'cultuur' is niet het zelf creëren van iets, maar het losmaken van elementen uit een geheel dat ooit het door vrouwelijke tradities geordende sociale leven was, en het vervolgens verzelfstandigen van die elementen in concurrentiekoden: bijvoorbeeld welke soort jongensbilden het mooiste is).

In zoverre is de seksuele revolutie al een langdurig proces. Vrouwen die eigendom zijn van mannen, moeten ook seksueel beschikbaar zijn. *Het nieuwe is alleen dat vrouwen nu moeten doen alsof ze het leuk vinden.*

Pas nu zijn vrouwen zo weerloos, dat seksueel initiatief van vrouwen mannen niet meer aan vrouwelijke onafhankelijkheid doet denken. De vrouw die kronkelt van wellust is pas nu het echte onderworpen objekt, het instrument waarop de man zijn mannelijkheid tot klinken brengt. Hij is niet meer bang dat zij zijn schoenen buiten de deur zal zetten als hij haar niet meer bevalt, - want ze is nu absoluut van hem afhankelijk. Alleen in Nederland en Scandinavië kan ze bij de bijstand (nog) een redelijk inkomen gaan halen - overal elders wachten haar schandelijke werkdagen, honger, vernedering en prostitutie. Eindelijk is het zover dat de mannen kunnen proberen hun behoeften aan superioriteit met die aan goedkeuring te verbinden - want nog steeds zijn zij sociale wezens, en nog steeds vinden zij niets zo heerlijk als wanneer wij, helemaal vrijwillig, hun superioriteit erkennen (dat noemen ze 'liefde').

En zo is dan de seks, waarin vrouwen moeten uitbeelden hoeveel lust zij beleven aan hun uitgebuit en onderworpen zijn, de dagelijkse plicht van vrouwen geworden: vrouwenwerk. Er is bijna geen onderdeel van het leven meer dat niet met seksuele associaties is omringd - de lopende band misschien, maar voor vrouwen is er toch geen werk meer in de industrie. Wie aktie voert tegen 'seksueel geweld op de werkplek' zal het merken: er is nauwelijks meer een grens tussen vrouwenwerk en seksualiteit.

Vrouwen zijn inderdaad op weg om steeds meer teruggebracht te worden tot haar geslachtskenmerken. En inderdaad, degenen die zich nu nieuw 'radikaal-feministen' gaan noemen, de oude femsoc en socfem, die lopen voorop om dat tegen de laatste weerstanden van de laatste trutten in door te drukken. Van feminisme tot lijf-politiek, van mensheid in wording tot vagina, baarmoeder en eierstok. Een treurige geschiedenis.

Revolutie dus met ons allen, de seksuele draaideur uit voor de strijd voor de gezamenlijke greep op de maatschappelijke produktie. Wie voor de economische onafhankelijkheid van zichzelf en van andere vrouwen vecht, wie werkt aan een samenleving waarin vrouwen samen bepalen waaraan en hoe er gewerkt wordt, wie mannen hun mannelijkheid durft af te pakken -die hoeft niet aan seksfantasieën te lijden. Wie met andere vrouwen vecht tegen mannen die vrouwen kwelen en ongelukkig maken, hoeft niet te proberen pijn en verdriet in seksuele lust om te zetten. Wie een druk en zinnig bestaan heeft, met gezamenlijk werk en gezelligheid, hoeft niet aan seks te denken en er niet over te praten.

Juist als je er niet aan denkt krijg je misschien wel ineens zin -als verassing, als extraatje, als iets onalledaags met iemand die toevallig ook net zin in jou had; misschien omdat het mooi weer is, of na een feministiese aktie die gevierd moet worden. En anders maar niet. Alles is beter dan seksuele slavernij.